

CUMHURİYET DÖNEMİNDE OF İLÇESİNİN İDARİ YAPISI VE NÜFUSU (1923-2015)

Zehra ARSLAN*

ÖZ

Trabzon'un fethiyle birlikte Osmanlı egemenliğine giren Of'un, 1486 tarihli tahrir kayıtlarına göre 30, 1877 Trabzon Salnamesi'ne göre ise 120 yerleşim birimi mevcuttu. Bu dönem içinde hem kazanın bağlı olduğu sancak, hem de kazaya bağlı köylerde zaman zaman değişimler yaşanmıştır. Bu çalışmada Cumhuriyet döneminde Of ilçesinin idari yapısı ve nüfusu ele alınarak gelişmeler kronolojik olarak değerlendirilmiştir. Zira Cumhuriyet döneminde de Osmanlı döneminde olduğu gibi Of'un idari statüsü "kaza/ilçe" olarak devam etmekle birlikte Çaykara, Dernekpazarı ve Hayrat gibi Of'a bağlı nahiyeler, ilçe haline getirilerek yeniden teşkilatlandırılmışlardır. Bu durum ise Of'un idari yapısında önemli değişikliklere neden olmuştur. Çalışma, Of Belediye Arşivi, TÜİK kayıtları, basın başta olmak üzere telif ve tetkik eserlerden yararlanılarak hazırlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: İdari yapı, nüfus, teşkilat, köy, nahiye

---

*Doç. Dr. Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, zehra.arslan@erdogan.edu.tr

ADMINISTRATIVE STRUCTURE AND POPULATION AT THE OF DISTRICT IN THE REPUBLICAN ERA (1923-2015)

ABSTTACT

Of district was under the sovereignty of Ottomans after the conquest of Trabzon. It had 30 villages based on cadastral record books dated 1486 while the number was 120 based on Trabzon yearbook dated as 1877. During this period, some changes occurred both in the district to which township was affiliated and in the villages which were affiliated with the township. This study dwells on administrative structure of Of district as well as population during Republic period. It deals with chronological developments within the area. This is because Of remained to be a “township/district” during Republic period as it was in the Ottoman period while sub-districts like Çaykara, Dernekpazarı and Hayrat, which were affiliated with Of, became districts and re-organized. This led to important changes in the administrative structure of Of. The study was based on Of Municipality Archive, Turkish Statistical Institute records, and copyrighted and research works with media being in the first place.

Key Words: *Administrative structure, population, organization, villages, sub-district.*

GİRİŞ

Tarihi oldukça eskilere dayanan ve bir ticaret kolonisi olarak kurulan Of ilçesi, adını “yılan kavi” manasına gelen “ofisi” kelimesinden ve Solaklı Deresi’nin yatağının yılan gibi kıvrımlı olmasından almıştır.¹ Of, 1461 yılında Trabzon’un Osmanlılar tarafından fethi ile birlikte Trabzon Sancağı’na bağlı bir kaza olarak teşkilatlandırılarak tımarlara bölünüp rütbeli askerlere dirlik olarak dağıtılmıştır.² 1515 tarihinde ise Of nahiyesi ve Kadahor’dan oluşan Of,³ bu tarihte sancak merkezi durumuna getirilmiş ve böylece Trabzon’un sekiz kazasından birisi olmuştur.⁴ 1583’e gelindiğinde kazadaki köy sayısı 43’e, Müslümanların sayısı 1158 haneye ulaşmıştır.⁵

XVIII. yüzyılda Trabzon’un 22 kazasından birisi olan Of’un, 1865 yılında ilçe merkezi haline getirildiği belediyesinin ise 1874 tarihinde kurulduğu kaynaklarda belirtilmektedir.⁶ Bununla birlikte Of Belediyesi’nin tıpkı Trabzon Belediyesi gibi 7 Kasım 1864 tarihli Vilayet Nizamnamesi uyarınca kurulmuş olabileceği daha yüksek bir ihtimaldir.⁷ 1869 tarihli Trabzon Vilayet Salnamesi’nde ilk Of Belediyesi Reisi’nin adı “Abdurrahman Ağa” olarak geçmesi bu bilgiyi desteklemektedir.

¹ Of adının kaynağı ile ilgili kayda değer üç görüş mevcuttur. Birisi yollarının yılan gibi kıvrımlı olmasından dolayı yılankavi manasına gelen “ofisi”; ikincisi Of kazası Güney Sibiry’a’dan gelen Türklerle şenlenmiş olup bu Türkler aynı zamanda çok iyi silah yapıcılarıydı ve bu nedenle yöreye “OP” yani silah adı verildi ve bu isim zamanla değişerek “Of” oldu; üçüncü görüş Of adı “Ofşin” yani hiddetli bir tavırla vatani korumak kelimesinden neşet eden Kuman menşeli bir sözcüktür. Ayhan Bayoğlu, Of Kazası’nın Siyasi, Kültürel ve Sosyo-Ekonomik Tarihi, Denizli 2000, s.10-12; Hasan Umur, Of ve Of Muharebeleri, Güven Basımevi, İstanbul 1949, s.5.

² Of Kazasında tımar sahiplerinin büyük bir kısmı, Trabzon’la hemen hemen aynı dönemde fethedilen Arnavutluk ve Mora civarından yöreye sürgün olarak aktarılan Arnavut kökenli asilzadeler idi. <http://www.ofugurlu.com/of-tarihi>

³ Hanefi Bostan, *XV-XVI. Asırlarda Trabzon Sancağı’nda Sosyal ve İktisadi Hayat*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 2002, s.32-33.

⁴ Serkan Doğanay, *Şehir Coğrafyası Açısından Bir Araştırma Of*, Aktif Yayınevi, Erzurum 2006, s. 29; İbrahim Güler, “XVIII. Yüzyılda Trabzon’un Sosyal ve Ekonomik Durumuna Dair Tespitler”, *Trabzon Tarihi Sempozyumu 6-8 Kasım 1998*, Trabzon Belediyesi Kültür Yayınları, Trabzon, s.330.

⁵ İbrahim Sezgin, “XVII. Asırda Of Kazasının Nüfusu”, *Trabzon ve Çevresi Uluslar arası Tarih-Dil-Edebiyat Sempozyumu*, 1.cilt, Trabzon Valiliği İl Kültür Müdürlüğü Yayınları, 3-5 Mayıs 2001, s. 152; Hasan Umur, *Of Tarihi Vesikalar ve Fermanlar*, Güven Basımevi, İstanbul 1951, s.14-15.

⁶ Trabzon Valiliği tarafından yayınlanan “Vilayet Belgelerine Göre Trabzon” adlı yayında Of ‘un 1839 tarihinde ilçeye dönüştürüldüğü bilgisi yer almaktadır. Fakat Trabzon’la ilgili gerek yıllıklar gerekse başka kaynaklarda bunu destekleyici bir bilgiye rastlamadık. Trabzon Valiliği, *1930-1940 Yılları Vilayet Belgelerine Göre Trabzon*, Trabzon Valiliği Yayınları, Trabzon 1993, s. 26. İl yıllıkları ve Of’la ilgili bazı kaynaklarda Of’un 1865 tarihinde ilçeye dönüştürüldüğü bilgisi yer almaktadır. *1967 Trabzon İl Yıllığı*, s. 37; *1973 Trabzon İl Yıllığı*, s.82; Doğanay, a.g.e., s. 30-71.

⁷ Mehmet Bilgin, *Doğu Karadeniz’de Bir Derebeyi Ailesi Saralızâdeler (Sarallar)*, 1.baskı, Serander Yayınları, Ekim 2006, s.155.

1873 yılına kadar Belediye Reisi olarak görev yapan Abdurrahman Ağa'dan sonra Salih Efendi bu göreve getirilmiştir.⁸ 1877 Trabzon Salnamesi'ne göre bu yıllarda kendisine bağlı 120 yerleşim birimi olan⁹ Of, 1890-1891 yıllarında kısa bir süre Lazistan sancağına bağlanmışsa da daha sonra tekrar Trabzon Vilayeti Merkez sancağı sınırlarına dâhil edilmiştir.

Cumhuriyet dönemine kadar Of'un nüfusunda iskân siyasetinin bir neticesi olarak değişimler olmuştur. Of'a bağlı 30 köyün bulunduğu 1486 yılında, Of kazasının tahmini nüfusu 159'u Müslüman, 13.091'i Hıristiyan olmak üzere toplam 13.250 kişi olarak tahmin edilmektedir. Aynı yıl Trabzon'un Müslüman nüfusunun ise 1290 kişi civarında olduğu yönünde bilgiler mevcuttur.¹⁰ 1486-1583 yılları arasında Trabzon'un İslamlaştırılmasında belli bir aşama katıldığı görülmüştür.¹¹ Bu bağlamda 1550 yılından itibaren klasik Osmanlı İskân Siyasetinin neticesinde düzenli olarak Of kazasının Müslüman nüfus oranı artmış, Hıristiyan nüfus oranı ise azalmıştır.¹² İlerleyen yılların nüfus oranlarına bakıldığında nüfus oranlarındaki değişmelerin devam ettiği görülmüştür. Örneğin 1554 yılında 35 köyden oluşan Of kazasında 1536 Müslüman, 15600 Hıristiyan; 1583 yılında ise 6246 Müslüman, 14095 Hıristiyan nüfus bulunmaktaydı.¹³ Yine iskân siyasetinin sonucunda genel nüfus oranı olarak da 1486-1583 yılları arasında Of kazasının nüfusu % 53,1 oranında artmıştır.¹⁴

19.Yüzyıl'ın başlarında Of kazası 18.940 kişiden oluşan nüfusu ile genel oranlarda 16.yüzyıldan büyük farklılık içermemektedir.¹⁵ Fakat bu oranın neredeyse

⁸ Of belediye teşkilatı bazı kaynaklarda ve Trabzon il yıllıklarında belirtildiğinin aksine 1874 yılından önce kurulmuştur. *Trabzon Vilayeti Salnamesi 1869*, Hazırlayan: Kudret Emiroğlu, Cilt: 1, Ankara 1995, s.93. "Mülki İdare" başlığı altında bu bilgiler verilmiştir.

⁹ *Trabzon Vilayeti Salnamesi 1877*, Hazırlayan: Kudret Emiroğlu, Cilt: 9, Ankara 1995, s. 128-139.

¹⁰ Heath W.Lowry, *Trabzon Şehrinin İslamlaşması ve Türkleşmesi (1461-1583)*, Çeviren: Demet ve Heath Lowry, Boğazici Üniversitesi Yayınevi, Gözden Geçirilmiş Yeni Basım, İstanbul 2010, s.43.

¹¹ Trabzon şehrinin 1583 yılındaki sakinleri dikkate alındığında %53,62 oranında Müslüman nüfusun olduğu görülür. Bu da İslamlaştırma politikasının başarıya ulaştığının göstergesidir. Fakat bu tarihte şehirde % 70'in üzerindeki nüfusun Türk olmadığı dikkate alındığında Türkleştirmede aynı başarının sağlanmadığı anlaşılmaktadır. Lowry, a.g.e., s.180.

¹² Bostan, *Trabzon Sancağında Sosyal ve İktisadi Hayat*, s.207 Sezgin, a.g.m., s. 152.

¹³ Bostan, *Trabzon Sancağında Sosyal ve İktisadi Hayat*, s. 209. Hane sayısı olarak 1515 ve 1583 tarihlerinde Of ilçesi'nde nüfus şöyleydi: 1515 yılında 49 Müslüman, 2465 Müslüman olmayanlar; 1530 yılında 196 Müslüman, 2949 Müslüman olmayanlar; 1554 yılında 381 Müslüman, 2822 Müslüman olmayanlar ve 1583 yılında 988 Müslüman, 3237 Müslüman olmayanlar. Haşim Albayrak, *Of ve Çaykara*, Cilt: 1, Ankara 1986.

¹⁴ 1486 yılında Of kazasının nüfusu 13.250 iken 1583 yılında 20.341'e ulaşmıştır. Bostan, *Trabzon Sancağında Sosyal ve İktisadi Hayat*, s. 209-210; Doğanay, a.g.e., s. 29.

¹⁵ 1831 nüfus sayımına göre Trabzon Vilayeti'nin nüfusu 125.121'dir. Enver Ziya Karal, *Osmanlı*

tamamı Müslüman nüfusu kapsamaktadır. Öyle ki 1872 yılında nüfusu 22.861 kişiye ulaşan Of, Trabzon vilayetine bağlı kazalar içerisinde en fazla Müslüman nüfusa sahip ilçedir. Bu tarihte Of kazasında Müslümanlar dışında 340 kişilik Rum nüfus da ikamet etmekteydi.¹⁶ 1876 ve 1877 tarihli salnamelerde ise Of kazası dâhilinde bulunan 120 karyeden sadece Halt'ta 500, Kuriç'te 1054, Çalek'te 1231, Yiga'da 1376, Fotne'de 2265 ve Zisino'da 1706 gayrimüslim nüfusun ikamet ettiği görülür.¹⁷ 1878 tarihli Vilayet Salnamesi'ne göre Of'ta 432 kişiden oluşan Rum nüfus bulunurken, Müslüman nüfusun sayısı 25.945 kişiye yükselmişti.¹⁸ Son olarak 1903 yılında Of'un toplam nüfusunun 68.853 kişi olduğuna dair bilgiler mevcut olmakla birlikte,¹⁹ ilçenin nüfusu ve nüfus dağılımına dair en sağlıklı veriler Cumhuriyet döneminde elde edilmiştir.

1. OF'UN İDARİ YAPISI

Cumhuriyet döneminde Of ilçesinin idare bölgesinde en önemli değişiklikler 1948 ve 1990 yıllarında yapılan daraltmalar ile gerçekleşmiştir. 1923-1948 yılları arasında idare bölgesi 1.169 km² olan Of'un alanı, 1948 yılında Çaykara ve Dernekpazarı'nın ayrılması ile 514 km², 1955 yılında 511 km²,²⁰ ve 1990 yılında Hayrat'ın ilçe olması ile birlikte 178 km²'ye kadar gerilemiştir.²¹ Cumhuriyet'in ilk yıllarında Of ilçesine Merkez, Dernek, Hayrat ve Kadahor olmak üzere dört bucak merkezi bağlıdır. Bunlardan Merkez bucağında 35, Dernek bucağında 18, Hayrat bucağında 36 ve Kadahor bucağında 26 yerleşim birimi mevcuttur.²²

Cumhuriyet döneminde ilçe'de yapılan idari değişikliklerin temel sebepleri, ulaşım problemleri, coğrafi yakınlık ve daraltmalara bağlı olarak

İmparatorluğu'nda İlk Nüfus Sayımı 1831, 2. Baskı, Devlet İstatistik Enstitüsü Yayınları, Ankara 1997, s.177; Albayrak, *Of ve Çaykara*, 50.

¹⁶ Of'u 19.354 kişilik Müslüman nüfusu ile Rize Kazası takip etmektedir. Bu tarihte Trabzon Vilayeti'nde toplam 189.506 kişilik Müslüman nüfus bulunmaktaydı. *Trabzon Vilayeti Salnamesi 1872*, Hazırlayan: Kudret Emiroğlu, Cilt: 4, Ankara 1995, s. 94-95.

¹⁷ *Trabzon Vilayeti Salnamesi 1876*, Hazırlayan: Kudret Emiroğlu, Cilt: 8, Ankara 1995, s. 136-140.

¹⁸ *Trabzon Vilayeti Salnamesi 1878*, Hazırlayan: Kudret Emiroğlu, Cilt: 10, Ankara 1995, s. 116-117. 1881 tarihli Vilayet Salnamesi'ne göre bu dönemde 12 mahallesi bulunan Of'un toplam nüfusu 26.377 olup bunun 5945'i Müslüman ve 4322'si Rumlardan oluşmaktaydı. *Trabzon Vilayeti Salnamesi 1881*, Hazırlayan: Kudret Emiroğlu, Cilt: 12, Ankara 1995, s.260.

¹⁹ Albayrak, *Of ve Çaykara*, 50-52.

²⁰ DİE (Devlet İstatistik Enstitüsü), *23 Ekim 1960 Genel Nüfus Sayımı (İl, İlçe, Bucak ve Köyler İtibarıyla Nüfus)*, Ankara 1963, s.537.

²¹ DİE (Devlet İstatistik Enstitüsü), *2000 Genel Nüfus Sayımı Trabzon İli (Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri)*, Ankara 2002, s.62.

²² BİGD, *1935 Genel Nüfus Sayımı Trabzon Vilayeti*, s.11-13.

düzenleme yapılması ihtiyacı olarak sıralanabilir. Özellikle Cumhuriyetin ilk 40 yıllık periyodunda ulaşım ve altyapı hizmetlerindeki imkansızlıklar nedeniyle yerleşim birimlerinin daha yakın bucaklara veya Of ile sınır ilçelere bağlandığı görülmüştür. Buna örnek olarak 7 Temmuz 1930 tarihinde Of ve Sürmene ilçeleri arasında idari yapıda bazı değişiklikler yapılmış olması gösterilebilir. Yakınlık derecesi ve halkın ihtiyaçları göz önünde bulundurularak Sürmene ilçesine bağlı bulunan “Sakarsu” ve “Haruksa” köyleri Of’a ve Of ilçesine bağlı bulunan “Büyük Orhancilos”, “Küçük Orhancilos”, “Kalis”, “Okşahu”, “Holamezra” köyleri de Sürmene’ye bağlanmışlardır.²³

1935 yılında Of ilçesine bağlı bulunan köy sayısı 118 olup, ortalama köy nüfusu 554 kişi ve kişi başına köylere düşen yüz ölçüm ise 9.2 km² olarak saptanmıştır. 1940 yılında bu rakamlarda Of’a bağlı köylerin sayısı 121’e ve ortalama köy nüfusu 615’e yükselirken, kişi başına yüz ölçüm 9,1 km²’ye gerilemiştir.²⁴ 1935’de Of Merkez bucağına bağlı 35 yerleşim birimi şunlardır: Balek, Dirgone, Eskipazar, Halman, Halt, HastikazSüfla, HastikazÜlya, Hazerkozan, Humrukleka, İstavri, İskenez, İstalo, İvyan, Kolenli, Komanit, Kanci (Varelit), Kaval, Kaziret, Kılında (Mavrant), Kırınta, Lazandoz, Muhtandoz, Maktanos (Kırınta), Malpet, Mavrant, Miço, Melinoz, Polalis, Savan, Vuydak, Yaranoz, Yavan, Zariyos, Zevait, Zihali.²⁵ 1940 yılında bu köylere “Asaol Hastikoz”, “Asaol Musher” ve “Kirimtomaidanos”un eklenmesi ile Of’un Merkez bucağına bağlı yerleşim birimlerinin sayısı 37 olmuştur. 1935 sayımında yer alan bazı köy adları farklı yazılmıştır. Örneğin “Humrukleka”, “Lekahumruk”; “Kırınta”, “Nefsikirinto”; “Mavran”, “Yukarı Mavrant”, “HastikozÜlya ile HastikozSüfla” birleştirilerek “Yukarı Hastikoz olmuştur.²⁶

1935 yılı sayımına göre Of’a bağlı dört bucaktan birisi olan Dernek’in sınırlarında 18 yerleşim birimi bulunmaktaydı. Bu yerleşim birimleri Kondu, Akköse, Arşala, Çifaruksa, Çoruk, Folinos, Fotkene, Fotrakan, Holomaktanos, Kalanas, Küçükhol, Mapsino, Visir, Yarekar, Zebaşka, Zeno, Zenozena ve Zisino’dur.²⁷ Daha önce Sürmene ilçesine bağlı bulunan “Okşoho Köyü”nün, idari ve coğrafi sıkıntılar

²³ T.C.Resmî Gazete, Sayı: 1539, 7 Temmuz 1930; Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (B.C.A), 30.11.1.0/55.13.12, 22.05.1930.

²⁴ BiGM, 1940 Genel Nüfus Sayımı, s. 55.

²⁵ BiGD, 1935 Genel Nüfus Sayımı Trabzon Vilayeti, s. 11.

²⁶ BiGM, 1940 Genel Nüfus Sayımı, s. 621.

²⁷ BiGD, 1935 Genel Nüfus Sayımı Trabzon Vilayeti, s. 11.

sebebiyle 14 Eylül 1938 tarihinde yeniden Of ilçesine bağlanması ile Dernek bucağına bağlı yerleşim birimlerinin sayısı 19'a yükselmiştir.²⁸ Ayrıca "Zeno"nun adı "Zeno ulucami" olarak değiştirilmiştir.²⁹

Of'a bağlı bucaklardan en fazla yerleşim biriminin bağlı bulunduğu Hayrat bucağında 1935 yılında 36 yerleşim birimi bulunmaktaydı. Fakat 1940 yılında "Aşağı Muzkar"ın ayrılması ile Hayrat bucağına bağlı yerleşim birimlerinin sayısı 35'e gerilemiştir. Bu değişiklikte birlikte Aşağı Muzkar dışında Hayrat bucağı sınırlarında bulunan yerleşim birimleri şunlardır: Humrukkapan, Alanohankova, Alanosahat, Alanomakot, Ancipranos, Balaban, Başköy, Çalek, Haksa, Hanlut, Hapşozim, Harvel, Hundezarsenli, Hundeznefsi³⁰, Hundezlapanoş, Kalant, Keler, Komarita, Konohorhom, Kononefsi³¹, Konoyazıcı, Korkut, Kuruç, Makiiftiryalı, Makitoramanlı, Makiyalavas, Mesoraşikebir, Mesoraşısagır, Tervel, Uksul, Yeniköy, Yiga, Yukarımuzkar, Samrı, Sonus.³²

1948 yılında ayrılana kadar Of'un bucak merkezlerinden birisi olan Kadahor'a, 1935 yılında 26 yerleşim birimi bağlı bulunmaktaydı. Bu yerleşim birimleri şunlardır: Kadahor, Alisinon, Anaso, Asofoliza, Baltacılı, Çoroş, Gorgoras, Haldizen, Haros, Holaysa, Hopşerayı Süfla, Hopşerayı Ülya, İpsil, Köseli, Limli, Mezeri Paçan, Mimiilos Süfla, Mimiilos Ülya, Nefsi Paçan, Okenei Süfla, Okenei Ülya, Paçan Vahtanç, Şerah, Şinek Harhaş, Şinek Paçan, Şinek Ülya, Şur, Yente, Zeleka.³³ 1940 yılında Kadahor bucağına bağlı yerleşim birimlerinin sayısı 30'a yükseltilmiştir. Ayrıca Bucağına bağlı yerleşim birimlerinden Hopşerayı Süfla'nın adı Aşağı Hopşera, Hopşerayı Ülya'nın adı ise Yukarı Hopşera olarak değiştirilmiştir.³⁴

1940 ve 1945 arasında sınırlarında 121 yerleşim birimi bulunan Of ilçesinin, Cumhuriyet döneminde idari yapısında yapılan ilk önemli değişiklik 1947 yılında gerçekleşmiştir. 1927 yılında Of'a bağlı bir bucak olarak kurulan Kadahor, 11 Haziran 1947 tarihli ve 5071 sayılı Yeniden On Beş İlçe Kurulması Hakkında Kanun'la ilçe haline getirilmiştir. Kanun, 18 Haziran 1947 tarihli 6635 sayılı Resmi

²⁸ T.C. Resmi Gazete, Sayı: 4021, 26.09.1938.

²⁹ BİGM, 1940 Genel Nüfus Sayımı, s. 622.

³⁰ 1940 verilerinde bu köyün adı "Hundez" olarak geçmektedir. BİGM, 1940 Genel Nüfus Sayımı, s. 622.

³¹ 1940 verilerinde bu köyün adı "Kono" olarak geçmektedir. BİGM, 1940 Genel Nüfus Sayımı, s. 622.

³² BİGD, 1935 Genel Nüfus Sayımı Trabzon Vilayeti, s. 12.

³³ BİGD, 1935 Genel Nüfus Sayımı Trabzon Vilayeti, s. 12-13.

³⁴ BİGM, 21 Ekim 1945 Genel Nüfus Sayımı, Yayın No: 286, Cilt: 65, Ankara 1950, 46.

Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir.³⁵ Bu değişiklikle birlikte Kadahor, 5071 sayılı kanunun yürürlüğe girdiği tarih olan 1 Ocak 1948 tarihinde “Çaykara” adıyla ilçe olarak fiilen teşkilatlandırılmıştır.³⁶ Çaykara’nın ilçe olması vesilesi ile 2 Ocak 1948 tarihinde Trabzon Valisi Salim Özdemir Günaydın’ın da katıldığı bir tören düzenlenmiştir.³⁷ 5 Ocak 1949 tarihinde de merkezi Kondu köyü olmak üzere Çaykara ilçesine bağlı “Dernekpazarı bucağı” kurulmuştur.³⁸

Kadahor’un ilçe olması ile birlikte sınır tespitleri yapılmış ve Of’a bağlı bulunan Kadahor ve Dernekpazarı bucakları kaldırılarak, Of ile Çaykara ilçelerine bağlanan köyler yeniden belirlenmiştir. Buna göre Çaykara ilçesi Merkez bucağına 29’u Of-Kadahor bucağından, 12’si Of-Dernekpazarı bucağından olmak üzere 41, Of ilçesine ise Dernekpazarı bucağından 7 yerleşim birimi bağlanmıştır.³⁹ İlçeye bağlanan yerleşim birimleri Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1. Of ve Çaykara İlçelerinde Sınır Tespitleri

Çaykara İlçesine Bağlanan Köyler		Dernekpazarı’ndan Of İlçesine Bağlanan Köyler
Kadahor Bucağından Bağlananlar	Dernekpazarı’ndan Bağlananlar	
Alisinos, Anaso, Asofoliza, Şur	Kondu, Akköse	Çifaruksa
Baltacılı, Gonoras, Coroş, Harus	Anşala, Fotinos	Çoruk
Haldizen, Holaysa, Sakarsu	Fotgene	Küçükhol
Yukarihopşera, Aşağıhopşera,	Holomakidos	Mapsino
İpsil, Limli, Şinekaçan, Yente	Kalanas	Yarakar
Yukarımimilos, Aşağımimilos	Visir	Zebeşka
Mezretpaçan, Aşağıgene	Zenoulucami	Zisino
Yukariogene, Neftipaçan	Zenozena	
Paçanvahtaç, Şerah, Köseli	Fotrakan	
Yukarişinek, Şinekarhiş, Zeleka	Okşoho	

T.C. Resmi Gazete, Sayı: 6785, 20 Aralık 1947

Çaykara’nın ilçe olması sonucunda değişiklik öncesinde 121 yerleşim biriminin bulunduğu Of’a, bağlı köylerin sayısı 79’a gerilmiştir.⁴⁰ Yeni düzenlemeyle

³⁵ T.C. Resmi Gazete, Sayı: 6635, 18 Haziran 1947

³⁶ 1973 Trabzon İl Yıllığı, s. 67; Hanefi Bostan, “XV., XVI. Ve XVII. Yüzyıllarda Çaykara’da Nüfus ve Nüfus Hareketleri”, Çaykara’nın Manevi ve Kültürel Değerler Sempozyumu -1, Trabzon(16-19 Temmuz 2002), s. 45-46.

³⁷ Halk Gazetesi, Sayı: 1795, 3 Ocak 1948

³⁸ T.C. Resmi Gazete, Sayı: 7097, 5 Ocak 1949

³⁹ T.C. Resmi Gazete, Sayı: 6785, 20 Aralık 1947

⁴⁰ BIGM, 22 Ekim 1950 Umumi Nüfus Sayımı (Vilayet, Kaza, Nahiye ve Köyler İtibarıyla), 30 Mart 1951, Ankara, s. 38.

Kadahor ve Dernek bucakları sınırlarının dışında kalan Of, Merkez ve Hayrat olmak üzere iki bucak teşkilatı ile şekillendirilmiştir. Bunlardan Merkez bucağına 43, Hayrat bucağına ise 36 yerleşim birimi bağlanmıştır.

İdari değişiklikten sonra 1950 yılına gelindiğinde Of ilçesi Merkez bucağına bağlı bulunan yerleşim birimleri şunlardır: Aşağıhastikoz, Balek, Bulalis, Çoruk, Çifarüksa, Dirgona, Eskipazar, Halman, Halt, Hazerkozan, İstavri, İşkenaz, İştelo, İvyan, Kancı, Kaval, Kazret, Kolenli, Kılntamavrant, Kılntamakitanöz, Komanit, Küçükbel (Küçükhol), Lazandos, Lekahumruk, Maktandoz, Malpet, Mapsino, Melinoz, Miço, Nefsikıranta, Savan, Varelit, Vuydak, Yarakar, Yaranoz, Yavan, Yukarı Hastikoz, Yukarı Mavrant, Zaryos, Zavait, Zebeşka, Zihali, Zisino.

1950 yılı verilerine göre Of'un Merkez dışındaki tek bucak teşkilatı olan Hayrat'a, bağlı 36 yerleşim birimi ise şunlardır: Nesiküdes, Alanahanhana, Alanomakot, Alanasabot, Ancipranos, Aşağımuskar, Balaban, Başköy, Büyükmaşaraş, Çalek, Haksa, Hanlut, Harvel, Hapşozin, Humrukkapan, Hundazarsenli, Hündüztabannoş, Kalant, Keler, Komarita, Konohorhon, Konoyazıcı, Korkot, Kuruç, Küçükmasaraş, Makiiftiryalı, Makitoromanlı, Makiyalvas, Nefsikono, Samrı, Sünüs, Tervel, Ukşul, Yeniköy, Yıga, Yukarımuskar.

Demokrat Parti döneminde Of ilçesine bağlı başka bir bucak teşkilatı oluşturulmamıştır. Dolayısıyla 1950-1960 döneminde İlçe, iki bucak teşkilatı ile idare edilmiştir.⁴¹ 2 Ocak 1957 tarihli Vilayet Meclisi toplantısında Hayrat'tan 10 köyün ayrılarak "Balaban" adında yeni bir bucak kurulması kararlaştırılmışsa⁴² da söz konusu karar hayata geçmeyerek 1950-1960 arası dönemde Merkez ve Hayrat dışında başka Of ilçesinde başka bir bucak teşkilatı oluşturulmamıştır. 1950-1955 yılları arasında Of'a bağlı yerleşim birimlerinin sayısında da bir değişiklik olmamıştır. Bu dönemde hala Merkez bucağında 43, Hayrat bucağında 36 yerleşim birimi bağlı bulunmaktadır. Fakat 1955 yılından itibaren genellikle bazı büyük yerleşim birimlerinin bölünerek yeni birimler ortaya çıkartılmasının bir sonucu olarak yerleşim birimlerinin sayılarında artış olmuştur. Hayrat bucağına 1955 yılında "Doğanköy" ün bağlanması ile yerleşim birimi sayısı 37 olmuş ve böylece Of ilçesine bağlı köylerin sayısı 80'e yükselmiştir.⁴³ 1955 sayımı sonrası 1960 yılına kadar

⁴¹ 1967 Trabzon İl Yılığ, s. 37.

⁴² Hâkimiyet Gazetesi, Sayı: 155, 4 Ocak 1957

⁴³ BİGM, 23 Ekim 1955 Genel Nüfus Sayımı (Vilayet, Kaza, Nahiye ve Köyler İtibarıyla), Ankara 1961, s.516-517.

Of'un bucak sayısında herhangi bir değişiklik yapılmazken Merkez bucağına bağlı yerleşim birimlerinin sayısı "Çataldere", "Kaban", "Kavakpınar" ve "Soğukpınar"ın eklenmeleri ile 47'ye, Hayrat bucağına bağlı yerleşim birimlerinin sayısı "Saray"ın eklenmesi ile 38'e çıkartılmıştır. Böylece Of'a bağlı yerleşim yerlerinin toplamı 85 olmuştur.

Cumhuriyet döneminde idari yapıda yapılan bir diğer önemli değişiklik, yerleşim birimlerinin isimlerinde Türkçeleşmeye gidilmesidir. Özellikle Demokrat Parti döneminde bu politikanın tavizsiz bir şekilde uygulandığı görülmüş ve Of ilçesinde Türkçe olarak kabul edilmeyen yerleşim birimlerinin isimlerinin tümü değiştirilmiştir. Of ilçesine bağlanan yerleşim birimlerinin isimleri, eski adları ile birlikte Tablo 2'de gösterilmiştir.

Tablo 2: 1960 Nüfus Sayımına Göre Of İlçesi'ne Bağlı Yerleşim Birimleri ve Yapılan İsim Değişiklikleri

	Adı		Eski Adı		Aynı Kalan İsimler
Merkez Bucağı	1. Ağaçaşbaşı	22. Kıyıcık	1. Kazret	22. Balek	Çataldere Eskipazar Kaban Kavakpınar Soğukpınar
	2. Araköy	23. Kiraz	2. Küçükhol	23. İşkenaz	
	3. Aşağıkışlacık	24. Korucuk	3. Aşağıhastikoz	24. Malpet	
	4. Ballıca	25. Kumludere	4. Melinoz	25. Komanit	
	5. Bölümlü	26. Meyvalı	5. Zisino	26. Bülalıs	
	6. Çaltılı	27. Örtülü	6. Zihali	27. Lazandos	
	7. Çamlı	28. Pınaraltı	7. Lekahumruk	28. Vuydak	
	8. Çatal Söğüt	29. Saraçlı	8. Nefsikırnta	29. Halman	
	9. Dağalan	30. Sarıbey	9. Kırntamakidanoz	30. Kancı	
	10. Dağ Eteği	31. Serince	10. Çoruk	31. Zaryos	
	11. Darılı	32. Serindere	11. Savan	32. Yarakar	
	12. Delikkaya	33. Söğütlü	12. Zevait	33. Halt	
	13. Doğançay	34. Sugeldi	13. Dirgona	34. Yavan	
	14. Dumlusu	35. Tavşanlı	14. Kırantamavrant	35. Miço	
	15. Gökçeoba	36. Tekoba	15. Kavalar	36. Zebeşka	
	16. Güresen	37. Uğurlu	16. Varelit	37. Çıfaruska	
	17. Gürfındık	38. Uluğağaç	17. Yukarımavrant	38. İştaloz	
	18. Gürpınar	39. Yanikaş	18. Mapsino	39. Yaranoz	
	19. İkidere	40. Yazlık	19. Hazerkozan	40. İvyan	
	20. Kazançlı	41. Yemişalan	20. Malitandoz	41. İstavri	
	21. Kıyıboyu	42. Yukarıkışlacık	21. Kolenli	42. Yukarıhastikoz	
Hayrat Bucağı	1. Güneşalan	17. Meydanlı	1. Nefsihünder	17. Alanohan-kova	Balaban Başköy Doğanköy Keler Saray Yeniköy
	2. Ağaçalı	18. Onurlu	2. Alonamakot	18. Hapşozin	
	3. Ağaçeşven	19. Ovacık	3. Samrı	19. Haksa	
	4. Barış	20. Pazarönü	4. Komarita	20. Alanhasot	
	5. Bayırca	21. Pınarca	5. Konoyazıcı	21. Makiliftiryalı	
	6. Çukurkent	22. Sarıkaya	6. Uşşul	22. Sunus	
	7. Dağönü	23. Sarmaşık	7. Hanlut	23. Büyükmez-soşar	
	8. Dereyurt	24. Sırağaç	8. Makiyalavaş	24. Çalek	
	9. Gecitli	25. Sivrice	9. Ancipranoz	25. Kuluç	
	10. Göksel	26. Taflancık	10. Küçükmasaroş	26. Makitormanlı	
	11. Gülderen	27. Topaklı	11. Nefsikona	27. Hündeztopanoz	
	12. Karabudak	28. Yarlı	12. Aşağımuskar	28. Yigo	
	13. Kılavuz	29. Yaylaören	13. Yukarımuskar	29. Hündezarsenli	
	14. Kireçli	30. Yayvanoba	14. Harvel	30. Konohorhoz	
	15. Korkut	31. Yerkesik	15. Tervel	31. Hümrükkanban	
	16. Köyceğiz	32. Yırca	16. Kalant	32. Korkot	

Zehra Arslan, Demokrat Parti Dönemi Trabzon (1950-60), Doktora Tezi, KTU Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kasım 2011, s. 38; DiE, 1960 Genel Nüfus Sayımı, s. 542-543.

Of ilçesinde, coğrafi yakınlık, altyapı ve büyüklük gibi sebeplerin getirdiği gereklilik sonucunda yerleşim birimlerinin bölünerek yeni yerleşim birimlerinin kurulması söz konusu olmuştur. Bu bağlamda Trabzon Vilayet Meclisi'nin 01.12.1954 tarihli toplantısında, Of ilçesi ile ilgili olarak İvyan köyüne bağlı bulunan sahil kesiminin ayrılarak Soğukpınar adı ile ayrı bir köy haline getirilmesi kararlaştırılmıştır.⁴⁴ Yine 08.12.1953 tarihinde toplanan Vilayet Meclisi'nde Of ilçesinde merkezi Taşhan Pazarı olmak üzere bir bucak kurulması ve Merkez bucağına bağlı olan 11 köyün buraya bağlanması öngörülerek, konu İçişleri Komisyonu'na havale edilmiştir.⁴⁵ Vilayet Meclisi'nin 02.01.1957 tarihli toplantısında da "Kılıntamavrant" köyü sınırlarında bulunan "Kalendili" nin ve Hayrat bucağına bağlı olan "Korgot" köyünün aşağı kısmının ayrılarak ayrı bir köy haline getirilmesi ve yine Hayrat bucağına bağlı "Alanosakot" ile civarındaki 10 köyden merkezi Balaban olmak üzere bir bucak oluşturulması kararlaştırılmıştır.⁴⁶

1968 yılına kadar Of'a bağlı yerleşim birimlerinden sadece, 30 Haziran 1966 tarihinde Belediyesi Danıştay Kararı ile kurulmuş olan, Uğurlu'da belediye teşkilatı vardır.⁴⁷ Bu tarihte Of Merkez bucağına 47 ve Hayrat bucağına 38 yerleşim birimi bağlı bulunmaktadır.⁴⁸ Of ilçesi Hayrat bucağında bulunan "Köyceğiz köyü", Danıştay Üçüncü Dairesinin 27 Kasım 1974 tarihli 1974/541-563 sayılı kararı üzerine 1969 yılında belediyesi kurulmuş olan Hayrat Belediyesinin sınırları içerisine alınmıştır. Karar, 30 Ocak 1975 tarihli 15134 sayılı Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe girmiştir.⁴⁹

26 Şubat 1969 tarihinde de Of'un Hayrat bucağına bağlı Ağaçalı, Balaban, Doğan köy, Cukurkent köyleri ile Yeniköy'ün Çuvalözü mahallesi adlı kısmının birleşerek Balaban ve Bölümlü köyünde Bölümlü adları ile belediye teşkilatları kurulmuştur.⁵⁰ 1970 yılında Of'un merkez çekirdeğini teşkil eden Sulaklı Mahallesi bölünmüş ve "Cumhuriyet" ve "Yenimahalle" adları altında iki ayrı mahalle oluşturulmuştur.⁵¹

⁴⁴ *Doğu Gazetesi*, Sayı: 74, 07.12.1954.

⁴⁵ *Çaykara Gazetesi*, Sayı: 357, 12 Aralık 1953.

⁴⁶ *Hâkimiyet Gazetesi*, Sayı: 155, 4 Ocak 1957

⁴⁷ *T.C. Resmi Gazete*, Sayı: 12349, 15 Temmuz 1966; *B.C.A.*, 30.11.1.0/319.26.18, 30.06.1966.

⁴⁸ *DiE*, 2 Haziran 1968 Mahalli Seçimler Sonuçları, Ankara 1969, s.15-17.

⁴⁹ *T.C. Resmi Gazete*, Sayı: 15134, 30 Ocak 1975

⁵⁰ *B.C.A.*, 30.11.1.0/342.9.17, 26.02.1969; *B.C.A.*, 30.11.1.0/342.8.12, 26.02.1969; *İleri Gazetesi*, Sayı: 746, 11 Nisan 1969; *T.C. Resmi Gazete*, Sayı: 13154, 21 Mart 1969; *T.C. Resmi Gazete*, 13150, 17 Mart 1969.

⁵¹ Doğanay, a.g.e., s. 33.

Trabzon, Rize, Bayburt ve iç kesimler arasında ulaşım, sosyal ve ekonomik olanakların geliştirilmesi ile birlikte Of ilçesinde bulunan bazı köyler yeni bucak merkezleri olarak ön plana çıkmaya başlamışlardır. Bunlardan birisi olan Cumapazarı'nda, 29 Şubat 1972 tarihinde Of ilçesinin Merkez bucağına bağlı bulunan "Araköy" ve "Serindere" köylerinin bileştirilerek Cumapazarı merkez olmak üzere belediye teşkilatı kurulmuştur.⁵² Yine 29 Şubat 1972 tarihinde Of'a bağlı Gürpınar köyünde belediye teşkilatı kurulmuştur.⁵³ 1973 yılına gelindiğinde Of'ta Hayrat ve Uğurlu, Balaban, Bölümlü, Cumapazarı dışında Gürpınarda da belediye teşkilatı oluşturulmuştur.⁵⁴ 1974 yılında "Topaklı" köyü Hayrat sınırları içerisine alınmıştır.⁵⁵

1980 yılına gelindiğinde Of ilçesi, Hayrat ve Merkez olmak üzere iki bucak teşkilatı ile idare edilmektedir. Merkez bucağına bağlı bulunan köylerin sayısı 1960 yılında olduğu gibi 47 iken Hayrat bucağındaki köylerin sayısı 1969 yılında yapılan yerleşim birimlerinin birleştirilerek belediye teşkilatları kurulması sebebiyle 30'a gerilemiştir.⁵⁶ 1980 ve 1985 yıllarında Of ilçesinin Merkez bucağına bağlı bulunan yerleşim birimleri şunlardır: Ağaçbaşı (Kazret), Aşağıkışlacık (Aşağıhastikoz), Ballica (Melinoz), Bölümlü (Zisino), Cumapazarı, Çaltılı (Zihali), Çamlı (Lekahumruk), Çataldere (Çatakdere), Çatalsöğüt (Nefsikırnta), Dağalan (Kırntımakidanoz), Darılı (Savan), Doğançay (Dirgona), Dumlusu (Kırntamavrant), Erenköy (Dağeteği), Eskipazar, Fındıkoba (Gürfındık, Yukarımavrant), Gökçeoba (Kavalar), Güresen (Varelit), Gürpınar (Mapsino), İkidere (Hazerkozan), Kaban, Kavakpınar, Kazançlı (Mahtandoz), Kırıyboyu (Kolenli), Kırıyık (Balak), Kiraz (İşkenaz), Korucuk (Malpet), Kumludere (Komanit), Meyvalı (Bülalis), Örtülü (Lazandoz), Pınaraltı (Vuydak), Saraçlı (Halman), Sarıbey (Kancı), Serince (Zaryos), Sivrice (Kuruç), Soğukpınar, Söğütlü (Halt), Sugeldi (Yavan), Taşhan (Zevaitdelikkaya), Tavşanlı (Miço), Tekoba (Zebeşka), Uğurlu (Çifaruksa), Uluğağaç (İştoloz), Yanıktaş (Yaranoz), Yazlık (İvyan), Yemişalan (İstavri), Yukarıkışlacık (Yukarı Hastikoz).

1980 ve 1985'de Hayrat bucağına bağlı bulunan yerleşim birimleri şunlardır: Ağaçseven (Samrı), Balaban, Barış (Komarita), Başköy, Bayırca

⁵² T.C. Resmi Gazete, Sayı: 14128, 14 Mart 1972; B.C.A.,30.11.1.0/ 376.19.10, 29.02.1972.

⁵³ B.C.A., 30.11.1.0/ 376.18.16, 29.02.1972.

⁵⁴ DİE, 9 Aralık 1973 Mahalli Seçimler Sonuçları (İl Genel Meclisi Üyeleri, Belediye Başkanı, Belediye Meclisi Üyeleri Seçimleri), Ankara 1974, s. 122.

⁵⁵ B.C.A, 30.11.1.0/398.9.17, 25.02.1974.

⁵⁶ DİE, 12 Ekim 1980 Genel Nüfus Sayımı İdari Bölünüş, Yayın No: 954, Ankara 1981, s. 6-7; DİE, 20 Ekim 1985, Genel Nüfus Sayımı (İdari Bölünüş), Ankara 1986, s. 7-8.

(Konoyazıcı), Dağönü (Hanlut), Dereyurt (Makişyalovas), Geçitli (Ancipranos), Göksal (Küçükmesoraş), Günderen (Nefsikonan), Karabudak (Aşağımuskar), Keler, Kılavuz (Yukarımuskar), Kireçli (Harvel), Korkut (Terval), Köyceğiz (Kalant), Onurlu (Onurköy-Hapzoşin), Ovacık (Haksa), Pazarönü (Alanohasot), PmarcaMakiiftiryalı, Sarayköy, Sarıkaya (Sünüs), Sarması (Büyükmesoraş), Sariağaç (Çalek), Şişli, Taflancık (Makitoramanlı), Yarlı (Yiğa), Yayvanoba (Konohorhom), Yeniköy, Yırca (Korkot).

Of ilçesine bağlı bulunan Kıyıcık köyünde, 4 Mart 1985 tarihinde Bakanlar Kurulu kararı ile belediye teşkilatı kurulmuştur.⁵⁷ 1984 yılında Çamlıköy, Of Belediyesi sınırlarına alınmış ve adı Çamlı Mahallesi olarak değiştirilmiştir. 1987 yılında Of'a bağlı Bölümlü'de Karaver, Haspivas, Kolomas, Belili, Gevaş, Olciyas gibi Rumca adları bulunan dokuz mahallenin isimleri İstanbul'daki Aksaray, Fatih, Mithatpaşa, Taksim, Beylerbeyi, Emirgan, Kartal, Yıldız ve Büyükcami semtlerinin isimleri verilme suretiyle değiştirilmiştir.⁵⁸

Of ilçesinin idari yapısında 1947-1950 döneminden sonra yapılan en önemli değişiklik Hayrat'ın, 20 Mayıs 1990 tarihinde ilçe olarak teşkilatlandırılması olmuştur. Bu düzenleme ile Of'un idari yapısı, Cumhuriyet döneminde ikinci defa olarak büyük ölçekte daraltılmıştır. Kararla birlikte 26 köy, Of'tan ayrılarak Hayrat'a bağlanmış böylece burada ilçe teşkilatı kurulmuştur. Bu idari düzenleme Of'un nüfusunda da ciddi bir azalmaya sebep olmuştur. Yapılan değişik sonucu Of'tan ayrılıp Hayrat ilçesine bağlanan 26 yerleşim birimi şunlardır: Balaban, Barış, Bayırca, Birlik, Dağönü, Dereyurt, Geçitli, Göksel, Günderen, Kılavuz, Kireçli, Korkut, Köyceğiz, Onurlu, Ovacık, Pazarönü, Pınarca, Sarayköy, Sarması, Şişli, Taflancık, Yarlı, Yayvanoba, Yeniköy, Yırca, Fatih. Of ilçesi Hayrat bucağına bağlı bulunan "Ağaçseven", "Başköy", "Karabudak", "Keler", "Sıraağaç", "Sarıkaya" köyleri ise Of'un Merkez bucağına bağlanmışlardır.⁵⁹

1990 yılında Trabzon'un 18 ilçesinden birisi olan Of'ta⁶⁰ 52 yerleşim biriminden Bölümlü, Cumapazarı, Gürpınar, Kıyıcık ve Uğurlu'da belediye

⁵⁷ T.C. Resmi Gazete, Sayı: 18689, 9 Mart 1985.

⁵⁸ Kuzey Haber Gazetesi, 12 Aralık 1987.

⁵⁹ T.C. Resmi Gazete, Sayı: 20523, 20 Mayıs 1990; Karadeniz Gazetesi, 17 Temmuz 1990.

⁶⁰ Trabzon'un ilçeleri arasında sadece "Merkez" 10 puanla A gurubunda yer almıştır. Akçaabat, Beşikdüzü ve Vakıfkebir ise 12'şer puanla B sınıfındadırlar. T.C. Resmi Gazete, Sayı: 20594, 3 Ağustos 1990.

teşkilatları vardır.⁶¹ Hayrat'ın ilçe haline getirilmesi ile Of'un tek bucak teşkilatı 52 yerleşim biriminin bağlandığı Merkez bucağı olmuştur. Merkez bucağında 1989-2000 yılları arasında bazı değişiklikler yapılmıştır. 1989 yılında Of ilçesine bağlı olan Kabanköy, belediye sınırlarına alınarak "Kaban mahallesi" adını almıştır. Böylece 1990 yılına kadar Of'un şehir merkezinde Sulaklı, Cumhuriyet, Yenimahalle, Çamlı, Çamlıtepe, İrfanlı ve Kaban olmak üzere yedi mahalle oluşturulmuştur.⁶² 1993 yılında Hayrat ilçesine bağlı "Gümüşören köyü" Of'a bağlanmış ve Of'a bağlı Saraçlı'nın, "Yukarı Saraçlı" kısmı bu köyden ayrılarak "Sefaköy" adı ile yeni bir köy kurulmuştur.⁶³ 1997 yılında Soğukpınar ve 2000 yılında Yukarı Kışlacık köyleri Of Belediyesi'nin yönetim bölgesine dâhil edilerek bu adlar altında iki yeni mahalle daha kurulmuştur.

2000 yılına gelindiğinde Of ilçesinin tek bucağı olan Merkez bucağına bağlı yerleşim birimleri 64 olmuştur. 64 yerleşim biriminden Ballica, Bölümlü, Cumapazarı, Eskipazar, Gürpınar, Kıyıcık ve Uğurlu'da belediye teşkilatları mevcuttur. Daha önce Hayrat ilçesine bağlı bulunan "Bayırca", "Barış", "Birlik", "Kireçli", "Korkut", "Ovacık", "Sarayköy" Of ilçesi Merkez bucağına bağlanmışlardır. 1990 yılında Hayrat ve Of ilçelerinde mevcut olmayan "Çukurova", "Dereköy", "Esenköy", "Gümüşören", "Kurtuluş", "Sarıkaya", "Sefaköy" gibi yerleşim birimleri 2000 yılında Of ilçesi Merkez bucağı sınırlarında gözükmektedirler.⁶⁴

06.12.2012 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 6360 sayılı On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlde İlçe Kurulması İle Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile Türkiye genelindeki tüm bucak teşkilatları kaldırılmıştır. Yasa kapsamında Trabzon, Büyükşehir Belediyesi statüsüne dönüşmüş ve bunun sonucunda Of ilçesine bağlı belde ve köyler mahallelere dönüştürülmüşlerdir. ⁶⁵ Değişiklik sonrası Of ilçesinin

⁶¹ DİE, 1990 Genel Nüfus Sayımı (İdari Bölünüş), Yayın No: 1457, Ankara 1991, s. 8.

⁶² Doğanay, a.g.e., s.33.

⁶³ Karadeniz Gazetesi, 23 Kasım 1993.

⁶⁴ DİE, 2000 Genel Nüfus Sayımı Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri (Trabzon İli), Yayın No: 2688, Ankara 2002, s. 69.

⁶⁵ T.C. Resmi Gazete, Sayı: 28489, 6 Aralık 2012. 6360 Sayılı Kanunun kabul tarihi 12 Kasım 2012'dir. 6 Aralık 2012 tarihli Resmi Gazetede 13 ilde büyükşehir, 27 ilde ilçe kurulması ibaresi geçerken, 12 Kasım 2012 tarihli kabul kanununun metninde ise 14 ilde büyükşehir, 27 ilde ilçe kurulması ibaresi yer almaktadır. On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Altı İlde İlçe Kurulması İle Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, Numara: 6360, Kabul Tarihi: 12 Kasım 2012, Düstur: 5, Cit: 53.

sınırlarında 68 mahalle bulunmaktadır.⁶⁶

6360 sayılı Kanun'un kabulünden sonra günümüzde Of ilçesine bağlı bulunan mahalleler şunlardır: Ağaçbaşı, Ağaçseven, Aşağıkışlacık, Ballica, Barış, Bayırca, Başköy, Bölümlü, Birlik, Cumapazarı, Cumhuriyet, Çaltılı, Çamlı, Çamlıtepe, Çataldere, Çatalsöğüt, Çukurova, Darılı, Dağalan, Dereköy, Doğançay, Dumlusu, Erenköy, Esenköy, Eskipazar, Fındıkoba, Gökçeoba, Gümüşören, Güresen, Gürpınar, İkidere, İrfanlı, Kaban, Karabudak, Kavakpınar, Kazançlı, Keler, Kıyıboyu, Kıyıcık, Korkut, Korucuk, Kumludere, Kiraz, Kreçli, Ovacık, Örtülü, Pınaraltı, Sarayköy, Saraçlı, Sarıbey, Sarıkaya, Sefaköy, Serince, Sıraağaç, Soğukpınar, Sugeldi, Sulaklı, Söğütlü, Sivrice, Tavşanlı, Tekoba, Uğurlu, Uluağaç, Yanıktaş, Yazlık, Yemişalan, Yenimahalle, Yukarıkışlacık.⁶⁷

2. OF İLÇESİNİN NÜFUS YAPISI

Cumhuriyet döneminde ilk nüfus sayımı 1927 yılında yapılmıştır. Bu sayımda Trabzon ilinin toplam nüfusu 292.573 kişi olarak belirlenmiştir.⁶⁸ Cumhuriyet döneminde ikinci nüfus sayımı 1935 yılında yapılmış ve Trabzon nüfusu 360.679 kişi olarak tespit edilmiştir.⁶⁹ Bu yıllarda sürekli artış olduğu gözlenen Trabzon nüfusu, 1940 sayımında 390.730'a kadar yükselmiştir.⁷⁰

1927 nüfus sayımına göre Of'un nüfusu 36604 kadın, 27.624 erkek olmak üzere toplam 64.228 kişiden oluşmaktadır.⁷¹ Bu sayımda bağlı bucak ve köylerin toplam nüfusu 37.209'u kadın olmak üzere 65.337 kişi iken ilçe merkezinin nüfusu yalnızca 718 kişiden ibarettir. 1935 yılı sayımına göre 66.465 olan Of'un toplam nüfusunun, 37.734'ü kadın, 28.731'i ise erkektir. Of ilçesinin en kalabalık nüfusuna sahip bucakları, 19.335 kişilik nüfusu ile Kadahor ve 16.991 kişilik nüfusu ile de Dernek'tir. Bu dönemde Merkez bucağında 15.349, Hayrat bucağında ise 13.662 nüfus bulunmaktadır. 1927 sayımına göre, biraz olsun kıyırdanma olduğu gözlenen Of ilçesinin şehir merkezinin nüfusu 603'ü erkek, 525'i kadın olmak

⁶⁶ <http://rapory.tuik.gov.tr/07-04-2015-10:35:52-152039832610446998441430003393.html>.

⁶⁷ Of.gov.tr.

⁶⁸ Devlet İstatistik Enstitüsü (DİE), *1927 Umumi Nüfus Sayımı*, Ankara 1928, s. 11.

⁶⁹ T.C. Başbakanlık İstatistik Genel Direktörlüğü (BİGD), *20 İlkteşrin (Ekim) 1935 Genel Nüfus Sayımı Trabzon Vilayeti Kat'ı ve Mufassal Neticeler*, Sayı: 75, Cilt: 54, Mehmet İhsan Basımevi Ankara 1937, s. 7.

⁷⁰ T.C. Başbakanlık İstatistik Genel Müdürlüğü (BİGM), *20 İlkteşrin (Ekim) 1940 Genel Nüfus Sayımı (Vilayetler, Kazalar, Nahiyeler ve Köyler İtibarıyla Nüfus ve Yüzey Ölçümü)*, Nr: 1285, s. 23.

⁷¹ DİE, *1927 Umumi Nüfus Sayımı*, s.11.

üzere toplamda 1128 kişidir.⁷²Fakat 1940 yılında yapılan sayımda Of ilçesinin şehir merkezinde yaşayanların nüfusunun, muhtemelen II. Dünya Savaşı'nın olumsuz ekonomik şartlarının etkisiyle, tekrar binli rakamların altına düşerek 997'ye gerilediği görülmektedir. Bu sayının 511'ini erkek nüfus oluşturmaktadır. Bucak ve köylerdeki toplam 74.430 kişilik nüfus içerisinde ise 41.707 kişi ile kadın nüfusu yoğunluktadır. 1940 sayımında Of'un genel nüfusu 33.234'ü erkek ve 42.193'ü kadın olmak üzere 75.427 kişidir.⁷³

II. Dünya Savaşı'nın sona erdiği 1945 yılında Of'un şehir merkezinde nüfus, küçük de olsa artış göstererek 1228'e yükselmiştir.⁷⁴ Bu rakamın 643 kişi ile çoğunluğunu kadınların oluşturması bir istisnadır.⁷⁵ 1945 yılında Of'a bağlı bucak ve köylerin toplam nüfusu 74.537'dir. 1950 yılında Of'un merkezinde yaşayan nüfus 1213 olurken, Kadahor bucağının ilçe haline getirilmesi ve Dernekpazarı bucağının da Çaykara'ya bağlanması ile Of'a bağlı bucak ve köy nüfusu 42.416'ya gerilemiştir. Of'un toplam nüfusu ise 1945 yılında 75.764, idari daraltılmanın sonucu olarak 1950 yılında 43.629'dur.⁷⁶

1955 yılında Of'un şehir merkezinde yaşayan nüfus, 1.936'ya yükselmiştir. Bu nüfusun 1.138'i erkek, 798'i ise kadındır. Köy ve bucaklarda yaşayan nüfus ise 45.822'dir.⁷⁷ II. Dünya Savaşı'nın sona ermesi ve çay tarımının olumlu sonuçlar vermesi ile birlikte 1945 yılından itibaren sürekli artış gösteren Of şehir merkezinin nüfusu 1960 yılına gelindiğinde 2.166 kişiye ulaşmıştır. Bu rakamın 1200'ünü erkek, 966'sını ise kadın nüfus oluşturmuştur. 1960 yılı sayımına göre Of, Trabzon'un 11 ilçesi içerisinde 54.873 kişilik nüfusu ile Merkez, Akçaabat ve Vakfikebir'in ardından dördüncü sırada yer almıştır.⁷⁸Of'un şehir merkezindeki nüfus % 62 artarak 1965 yılında 3508 kişiye ulaşmıştır. Fakat bu artışa rağmen Of, Çaykara ve Maçka'dan sonra Trabzon ilçeleri arasında en az şehir nüfusuna sahip ilçedir. Şehir nüfusunun aksine Of, 59.431 kişiden oluşan köy nüfusu ile Akçaabat ve Vakfikebir'in ardından Trabzon'un en kalabalık üçüncü ilçesidir. Toplam olarak değerlendirildiğinde Of, Merkez, Akçaabat ve Vakfikebir'in ardından Trabzon'un

⁷² BİGD, *1935 Genel Nüfus Sayımı Trabzon Vilayeti*, s. 11-13.

⁷³ BİGM, *1940 Genel Nüfus Sayımı*, s.23.

⁷⁴ Of'un şehir merkezinde 1945 yılında yapılan sayıma göre nüfus 1228 kişi, 1950 sayımında 1945 yılının rakamları yansıtılırken ise 1227 kişi olarak verilmiştir.

⁷⁵ BİGM, *1945 Genel Nüfus Sayımı*, s.32.

⁷⁶ BİGM, *1950 Umumi Nüfus Sayımı*, s. 23.

⁷⁷ BİGM, *23 Ekim 1955 Genel Nüfus Sayımı*, Cilt: 67, İstanbul 1961, s.34.

⁷⁸ DİE, *23 Ekim 1960 Genel Nüfus Sayımı (İl, İlçe, Bucak ve Köyler İtibarıyla)*, Ankara 1963, s.46.

en yoğun nüfuslu dördüncü ilçesidir.⁷⁹

Of'un nüfusu 1970-90 yılları arasında özellikle de 1980'den sonra sosyal ve ekonomik hayatın canlanmasına bağlı olarak hızlı bir artış göstermiştir. Sosyal hayatın canlanması ve özellikle 1968 yılında Of Çay Fabrikası'nın üretime başlaması ile ekonomik kalkınmanın teşvik edilmesi kırsal alanlardan şehir merkezine yapılan göçleri hızlandırmıştır. 1970 yılında Of'un nüfusu 1950 öncesinde olduğu gibi yeniden 70 binli rakamlara ulaşmıştır. Toplam 76.833 kişiden oluşan Of nüfusunun 36.085'ini erkekler, 40.748'ini ise kadınlar oluşturuyordu. Nüfusun 6.680'ninin şehir merkezinde, 70.153'ünün ise köylerde yaşadığı tespit edilmiştir. Köylerde 38.395 kişi ile kadınlar, şehirde 4.387 kişi ile erkekler çoğunluğu oluşturmaktaydılar. Ekonomik ve sosyal gelişime bağlı olarak Of'un şehir nüfusu yoğunluğu 6.680 kişi ile Trabzon'un ilçeleri arasında Merkez, Tonya, Akçaabat ve Vakfıkebir'in ardından dördüncü sırada yer almıştır. Köylü vatandaşların iş merkezi olması münasebetiyle erkekler, % 55'lik nüfus oranı ile Of şehir merkezinde çoğunlukta bulunuyorlardı.⁸⁰ 1970'lerden sonra Of'un genel nüfusu 87.227'ye yükselmiştir. Bu rakamın 44.323'ü kadın, 42.904'ü ise erkek nüfustur. Şehir nüfusu ise ilk defa 10 binli rakamlara ulaşmıştır. Yine 10.376 kişinin, 6.639'unu oluşturan erkek nüfus şehir merkezinde çoğunluğu oluşturmuştur. 76.851 kişinin yaşadığı Of köylerinin ise 40.586'sı kadın nüfustur.⁸¹

Of'un şehir merkezinin nüfusu 1975 yılında önemli bir düşüşle 5604'e kadar gerilemiştir.⁸²1980 yılında Of'un toplam nüfusu 81.038, köy nüfusu ise 76.731 kişiden ibaret olup, nüfus yoğunluğu kilometre karede 159 kişidir. Beş yıl önce 10 binlerde olan Of'un şehir nüfusu ise 1975 yılından itibaren sürekli azalarak 1980 yılında 4.307'ye gerilemiştir.⁸³ Bunun nedeninin 1975-80 arasında il dışına verilen göçler, sağ-sol olayları ve 1980 darbesinin etkileri olması muhtemeldir. Ayrıca 1980 nüfus sayımının 12 Ekim'de yapılması ve bu tarihlerde halkın bir bölümünün yaylalarda bulunması da bir başka neden olabilir.⁸⁴ 1980 darbesinin ardından Of ilçesi'nde % 16.55'lik oranla nüfus artış hızı yakalanmış ve 1985 yılında 1980 yılına göre yaklaşık 7 bin kişi artarak 88.030'a yükselmiştir. Of'un şehir merkezindeki

⁷⁹ DİE, *1990 Genel Nüfus Sayımı (İdari Bölünüş)*, Ankara 1991, s.13.

⁸⁰ DİE, *25 Ekim 1970 Trabzon İli Genel Nüfus Sayımı*, Yayın No: 690, Ankara, s.4.

⁸¹ DİE, *26 Ekim 1975 Trabzon İli Genel Nüfus Sayımı*, Yayın No: 843, Ankara 1979, s.5.

⁸² DİE, *1990 Genel Nüfus Sayımı (İdari Bölünüş)*, s.13.

⁸³ DİE, *12 Ekim 1980 Genel Nüfus Sayımı (İdari Bölünüş)*, s.33.

⁸⁴ Albayrak, *Of ve Çaykara*, 60.

nüfus 11.018, köylerdeki nüfus ise 77.012 olarak belirlenmiştir. Sadece beş yıl içerisinde % 350'ye ulaşan bu artış hızının nedenlerini ilçe merkezinde kurulan başta çay olmak üzere fabrikalar ve sanayileşmeye bağlı olarak ilçe merkezine yapılan göçler; 1980 sayımında Merkez bucağına dâhil edilmeyen köylerin 1985 yılında dâhil edilmeleri ve Of Belediye Başkanı Sefer Saral'ın sayım günü halkın köylerine gitmemesi için önlemler alması olarak belirtebiliriz. 1985 yılına gelindiğinde darbenin etkilerinin azalarak hayatın normale dönmesinin de bu hızlı nüfus artışında etkisi olabilir.⁸⁵ 1988 yılında Of'a bağlı bulunan belediyelerin nüfusları ise Balaban'ın 3.336, Bölümlü'nün 5.466, Cumapazarı'nın 2.648, Gürpınar'ın 3.403, Hayrat'ın 3.172, Kıyıcık'ın 2.232 ve Uğurlu'nun 2.532'dir.⁸⁶

1990 yılında % 20.69'luk artış oranı ile Of'un şehir nüfusu 14.953'e yükselmiştir. 1990 yılında Türkiye'deki ilçelerin şehir merkezlerindeki nüfusları dikkate alınarak sıralandığında Of, iki yüz altmışıncı sıradadır.⁸⁷ Bu yıl ilçenin idari yapısında önemli bir daralma daha gerçekleşmiş ve Hayrat'ın ilçe haline getirilmesi ile Of'un toplam nüfusu 65.433'e gerilemiştir. Genel olarak Of ilçesinin yıllık nüfus artış hızı ise % 2.24'tür.⁸⁸ 1997 yılında Of'un toplam nüfusu 65.069 kişiden oluşmaktadır ve bu rakamın 22.185'i şehir merkezinde yaşamaktadırlar.

2000 yılında Of'un şehir merkezinin nüfusu 25.478 kişidir. Dikkat çeken husus şehir merkezinde 12.338 kişiden oluşan kadın nüfusun, 13.140 kişiden oluşan erkek nüfusa yaklaşmasıdır. Fakat 20 Ekim 2000 tarihinde yapılan nüfus sayımında sayım günü alınan sonuçlarla açıklanan rakamlar arasında büyük bir farklılık vardır. Bu farklılık Of ilçesinin nüfus sayımında da kendisini göstermiştir. Sayım sonuçlarına göre Of ilçesi şehir merkezinin nüfusu 31.876, toplam nüfusu 103.232 olarak verilirken, Devlet İstatistik Enstitüsü şehir merkezinin nüfusunu 25.813, toplam nüfusu ise 78.927 olarak açıklamıştır. Aradaki bu büyük farklılığın sebebi tam olarak bilinmemekle birlikte, nüfusun kalabalık gösterilmesi için

⁸⁵ DİE, 20 Ekim 1985, Genel Nüfus Sayımı (İdari Bölünüş), s.31; 1990 yılı nüfus sayımında 1985 yılı rakamları çok farklıdır. 1990 Genel Nüfus Sayımının verilerine göre Of ilçesi'nin 1985 yılında toplam nüfusu 66.170, şehir nüfusu 13.479 ve köy nüfusu 52.691 kişiden oluşmaktadır. Her iki verilerde Devlet İstatistik Enstitüsü'ne ait olmakla birlikte 1985 Yılı Nüfus Sayımı'nda verilen rakamları metinde kullandık. Çünkü 1990 yılında Hayrat İlçe olarak Of'tan ayrılmış ve nüfus 80 binlerden 60 binlere gerilemiştir. 1990 verilerinde muhtemelen Hayrat dışarıda tutularak 66.170 rakamı verilmiştir. DİE, 1990 Genel Nüfus Sayımı (İdari Bölünüş), s. 35; Albayrak, *Of ve Çaykara*, 62.

⁸⁶ T.C. Resmî Gazete, Sayı: 19702, 22 Ocak 1988.

⁸⁷ DİE, 1990 Genel Nüfus Sayımı (İdari Bölünüş), s.13- 19.

⁸⁸ DİE, 1990 Genel Nüfus Sayımı (İdari Bölünüş), s. 35.

rakamların abartıldığı ihtimal dâhilindedir.⁸⁹ 2000 yılında Of'un bucak ve köylerinin nüfusu 27.278'i kadın ve 25.804'ü erkek olmak üzere toplam 53.082 kişiden oluşmaktadır. Genel olarak değerlendirdiğimizde Of'un nüfusu 39.616'sı kadın ve 38.944'ü erkek toplam 78.560 kişidir.⁹⁰ 2000 yılında Of'a bağlı yedi belediyeden Ballica'nın 2.817, Bölümlü'nün 6.067, Kıyıcık'ın 5.797 ve Uğurlu'nun 5.242 kişilik nüfusu vardır. 2009 yılında Of 48.178 kişilik nüfusu ile Merkez, Akçaabat ve Araklı'dan sonra Trabzon'un en yoğun nüfusa sahip ilçesidir. 2010 yılında 48.463 kişilik nüfusu bulunan Of'un, beldeleri arasında 3.745 kişi ile Kıyıcık, en yoğun nüfusa sahiptir. Nüfus yoğunluğu bakımından Kıyıcık'ı, Bölümlü (3336), Uğurlu (2821), Gürpınar (2594), Ballica (2201), Cumapazarı (2145) ve Eskipazar (2091) takip etmektedir.⁹¹ 2011 yılında Trabzon'un 18 ilçesi arasında Merkez ve Akçaabat'tan sonra en yoğun nüfus oranına sahip olan Of'un, 43.503 kişilik toplam nüfusunun 19.101'i şehir merkezinde bulunurken, 24.402'si köylerde yaşamaktaydı. Yine Kıyıcık 2576 kişi ile Of'un en yoğun nüfusuna sahip beldesi iken onu, Bölümlü (2542), Gürpınar (1838), Uğurlu (1615), Eskipazar (1466), Ballica (1201) ve Cumapazarı (1387) takip etmiştir.⁹²

Trabzon'un Büyükşehir Belediyesi olmasından sonra, Of'a bağlı belde ve köyler mahalle statüsüne dönüştürülmüşlerdir.⁹³ 2012 yılında Of'un toplam nüfusu, 42.138'e nüfus oranı bakımından Trabzon ilçeleri içerisinde Merkez, Akçaabat ve Araklı'nın ardından dördüncü sıraya gerilemiştir. Bu yılın verilerinde Of'a bağlı Bölümlü (2353) en yoğun nüfusa sahiptir. Bölümlü'yü, Kıyıcık (1424), Gürpınar (1674), Uğurlu (1615), Cumapazarı (1218), Eskipazar (1127) ve Ballica (964) takip etmiştir.⁹⁴ 2013 yılında Of, Ortahisar'a dönüştürülen Merkez, Akçaabat ve Araklı'dan sonra Trabzon'un ilçeleri arasında yoğunluk bakımından 41.649 kişilik nüfusu ile yine dördüncü sırada yer almıştır.⁹⁵

⁸⁹ 25 Şubat 2002 tarihli Trabzon Haber gazetesinin konu ile ilgili haberine göre, 20 Ekim 2000 tarihli nüfus sayımı sonuçları tanınmamış ve 1997 sayımlarına göre ilçelerin nüfusları ayarlanmıştır. *Trabzon Haber Gazetesi*, 25 Şubat 2002.

⁹⁰ DİE, *2000 Genel Nüfus Sayımı (İdari Bölünüş)*, s. 69.

⁹¹ <http://rapory.tuik.gov.tr/07-04-2015-10:35:52-152039832610446998441430003393.html>

⁹² TÜİK, *Seçilmiş Göstergelerle Trabzon 2011*, Ankara, s.72; <http://rapory.tuik.gov.tr/07-04-2015-11:43:12-14305691912739783922120338648.html>.

⁹³ http://www.of.gov.tr/default_B0.aspx?content=194

⁹⁴ TÜİK, *Seçilmiş Göstergelerle Trabzon 2012*, Ankara, s.84; <http://rapory.tuik.gov.tr/07-04-2015-12:15:50-2632768561608969032730595215.html>.

⁹⁵ TÜİK, *Seçilmiş Göstergelerle Trabzon 2013*, Ankara, s.97.

Of ilçesinin nüfusunu en çok etkileyen faktörlerin başında göç olayı gelmektedir. Of, 1970'lere kadar Trabzon'un en çok dışarıya göç veren ilçesidir. Bununla birlikte çay tarımının gelişmesi ile birlikte ilçede açılan fabrikalar ve ekonomik sosyal gelişmeler özellikle 1975 yılından sonra şehir merkezine dışarıdan yapılan göçleri arttırmıştır. Of'ta yaylacılığa ve 1950'lerden itibaren de çay tarımına bağlı olarak mevsimlik göç hareketleri her dönem olmuştur. Özel çay fabrikalarının artışı ile birlikte Tonya, Akçaabat ve Maçka gibi ilçelerden Of'a çalışmak için nüfus gelmeye başlamıştır. Of'un özellikle şehir merkezi nüfusunun artmasının bir diğer nedeni de memur ve öğrencilerin ilçe merkezine gelişleridir. Fakat mevsimsel göç ve memur hareketliliği değerlendirmeye alınmazsa Of, her dönem büyük oranda dışarıya göç veren ilçelerin başında yer almıştır.

Of'tan özellikle 1961 yılından itibaren iş bulmak için yurt dışına göç edenler olmuştur. Kesin sayı tespit edilememekle birlikte iş gücü için başta Almanya olmak üzere 234 aile ve toplam 626 kişinin göç ettiği tespit edilmiştir. Anket ve mülakat sonuçlarına göre gidenlerin 520 kişi ile % 83,1'inin Almanya'ya, 61 kişinin Hollanda'ya, 20 kişinin Avustralya'ya, 19 kişinin Belçika'ya ve altı kişinin de Fransa'ya göç ettikleri belirlenmiştir.⁹⁶ Of'tan yapılan göçlerin bir kısmı da doğal afetler sonucu gerçekleşmiştir. 1929 yılında gerçekleşen heyelandan zarar gören aileler Maçka ve Tonya'ya yerleştirilmişlerdir.⁹⁷ Of'tan yurt içine yaklaşık 5021 nüfusun göç ettiği tahmin edilmektedir. Göç edenlerin % 62'den fazlası İstanbul'a, diğerleri ise Samsun, Ankara, Bursa, İzmir, Kocaeli, Karabük başta olmak üzere Türkiye'nin diğer illerine yerleşmişlerdir. Göç edenlerin öncelikli tercihi gidilen yerlerin sanayi ve tarım gibi işgücü merkezleri olmuştur.⁹⁸

SONUÇ

Cumhuriyet döneminde Of ilçesinin idari yapısında, daraltmalar ve ihtiyaç halinde değişiklikler yapılmıştır. İdari alanda en önemli değişikliklerden birisi, Cumhuriyetle birlikte oluşturulan homojen yapının ve milli politika anlayışının sonucu olarak yerleşim birimlerinin isimlerinin Türkçeleştirilmesi olmuştur. Bu bağlamda Of ilçesinde de yerleşim birimlerinin neredeyse tümünün adı değiştirilmiştir. Of halkı, yeni isimlerin büyük bir bölümünü benimsemekle birlikte günümüzde dahi bazı yerleşim birimlerini eski isimleri ile anmaya devam

⁹⁶ Doğanay, a.g.e., s.46.

⁹⁷ 2000 Trabzon İl Yılığ, s. 505-506.

⁹⁸ Doğanay, a.g.e., s. 47.

etmektedir.

Trabzon'da gurbetçiliğin en çok görüldüğü ilçe Of'tur. Fakat çay tarımının başlaması ile birlikte bu ilçede gurbetçilik önemli ölçüde azalmıştır. 1927-2000 yılları arasında Of'un şehir merkezinde bulunan nüfus % 4,8. oranında yıllık artış göstermiştir. Kırsal kesimden yapılan göçler ve Of'un idari yapısında yapılan değişikliklerin etkisi ile belirtilen dönemde ilçe merkezi nüfusu, % 2.2 oranında Türkiye ve % 1.6 oranında gerçekleşen Trabzon'un yıllık artış hızından daha yüksek seyretmiştir. 2009 yılında adrese bağlı kayıt sistemine göre yapılan nüfus sayımında Of'un ilçe merkezinde 18.092, belde ve köylerinde ise 30.084 kişinin yaşadığı tespit edilmiştir.⁹⁹

Günümüzde Of'ta, çok sayıda Devlet ve özel çay fabrikalarının olması nüfus hareketlerini daha da artırmaktadır. Nüfusun yarısından fazlası Türkiye'nin çeşitli şehirlerinde yaşamaktadır. Bahar ve yaz aylarında İlçede nüfus yoğunlaşmakta, kış mevsiminde ise kırsal kesimler adeta boşalmaktadır. Bundan da anlaşılacağı gibi Of, özellikle mevsimsel olarak hem göç veren hem de yakın ilçe ve komşu vilayetlerden göç alan ilçe konumundadır.¹⁰⁰

Cumhuriyet döneminde idari yapısında önemli değişiklikler yapılan Of ilçesinde, 2009 yılına gelindiğinde Ballica, Bölümlü, Cumapazarı, Eskipazar, Gürpınar, Kıyıcık ve Uğurlu'da belediye teşkilatları ile 52 yerleşim birimi mevcuttu. Ayrıca Of'un şehir merkezinde Solaklı, Cumhuriyet, Çamlı, Çamlıtepe, İrfanlı, Kaban, Soğukpınar ve Yukarı Kışlacık adları ile dokuz mahallesi vardı. Bu mahalleler içerisinde yerleşim yoğunluğu bakımından sırasıyla Solaklı, Cumhuriyet ve İrfanlı öne çıkıyordu.

2012 yılında 6360 Sayılı yasa ile Trabzon'un Büyükşehir Belediyesi haline getirilmesinden sonra Of'un idari statüsünde de değişiklikler olmuştur. Değişiklikle birlikte günümüzde Of'a bağlı beldeler ve köyler mahalle statüsüne dönüştürülmüşlerdir. Bunun sonucunda günümüzde Of ilçesinde 68 mahalle bulunmaktadır.¹⁰¹ 2014 yılındaki verilere göre Of'un toplam nüfusu ise 42.405 olarak tespit edilmiştir.¹⁰²

⁹⁹ TİE (Türkiye İstatistik Enstitüsü), *2009 Genel Nüfus Sayımı (Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Nüfus Sayımı)*, Ankara 2010, s.43.

¹⁰⁰ http://www.of.gov.tr/default_B0.aspx?content=194.

¹⁰¹ http://www.of.gov.tr/default_B0.aspx?content=194.

¹⁰² <http://rapory.tuik.gov.tr/06-04-2015-14:44:30-1219843970442802559413151469.pdf>

KAYNAKÇA

Arşiv Belgeleri

Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (B.C.A.)

T.C. Resmi Gazete

İstatistik Enstitüsü Yayınları

Başbakanlık İstatistik Genel Direktörlüğü (BİGD), 1935 Genel Nüfus Sayımı Trabzon Vilayeti

Başbakanlık İstatistik Genel Müdürlüğü (BİGM), 1940 Genel Nüfus Sayımı.

BİGM, 21 Ekim 1945 Genel Nüfus Sayımı.

BİGM, 22 Ekim 1950 Umumi Nüfus Sayımı (Vilayet, Kaza, Nahiye ve Köyler İtibarıyla)

BİGM, 23 Ekim 1955 Genel Nüfus Sayımı (Vilayet, Kaza, Nahiye ve Köyler İtibarıyla)

Devlet İstatistik Enstitüsü (DİE), 1927 Umumi Nüfus Sayımı

DİE, 1960 Genel Nüfus Sayımı.

DİE, 2 Haziran 1968 Mahalli Seçimler Sonuçları

DİE, 25 Ekim 1970 Trabzon İli Genel Nüfus Sayımı.

DİE, 26 Ekim 1975 Trabzon İli Genel Nüfus Sayımı.

DİE, 9 Aralık 1973 Mahalli Seçimler Sonuçları (İl Genel Meclisi Üyeleri, Belediye Başkanı, Belediye Meclisi Üyeleri Seçimleri)

DİE, 12 Ekim 1980 Genel Nüfus Sayımı İdari Bölünüş

DİE, 20 Ekim 1985, Genel Nüfus Sayımı İdari Bölünüş

DİE, 1990 Genel Nüfus Sayımı (İdari Bölünüş).

DİE, 2000 Genel Nüfus Sayımı Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri (Trabzon İli).

(Türkiye İstatistik Enstitüsü), 2009, Genel Nüfus Sayımı (Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Nüfus Sayımı)

TÜİK, Seçilmiş Göstergelerle Trabzon 2011.

TÜİK, Seçilmiş Göstergelerle Trabzon 2012.

TÜİK, Seçilmiş Göstergelerle Trabzon 2013.

Gazeteler

Çaykara Gazetesi

Doğu Gazetesi

Halk Gazetesi

Hâkimiyet Gazetesi

İleri Gazetesi

Karadeniz Gazetesi

Kuzey Haber Gazetesi

Ses Gazetesi

Yeni Of Gazetesi

Yıllıklar- Salnameler

Emiroğlu, K. (1995a).Trabzon Vilayeti Salnamesi 1869, Trabzon İli ve İlçeleri Eğitim Kültür ve Sosyal Dayanışma Vakfı, Ankara.

Emiroğlu, K. (1995b).Trabzon Vilayeti Salnamesi 1870, Trabzon İli ve İlçeleri Eğitim Kültür ve Sosyal Dayanışma Vakfı, Ankara.

Emiroğlu, K. (1995c).Trabzon Vilayeti Salnamesi 1871, Trabzon İli ve İlçeleri Eğitim Kültür ve Sosyal Dayanışma Vakfı, Ankara.

Emiroğlu, K. (1995ç).Trabzon Vilayeti Salnamesi 1872, Trabzon İli ve İlçeleri Eğitim Kültür ve Sosyal Dayanışma Vakfı, Ankara.

Emiroğlu, K. (1995d).Trabzon Vilayeti Salnamesi 1873,Trabzon İli ve İlçeleri Eğitim Kültür ve Sosyal Dayanışma Vakfı, Ankara.

Emiroğlu, K. (1995e).Trabzon Vilayeti Salnamesi 1874, Trabzon İli ve İlçeleri Eğitim Kültür ve Sosyal Dayanışma Vakfı, Ankara.

Emiroğlu, K. (1995f).Trabzon Vilayeti Salnamesi 1875, Trabzon İli ve İlçeleri Eğitim Kültür ve Sosyal Dayanışma Vakfı, Ankara.

Emiroğlu, K. (1995g).Trabzon Vilayeti Salnamesi 1876,Trabzon İli ve İlçeleri Eğitim Kültür ve Sosyal Dayanışma Vakfı, Ankara.

Emiroğlu, K. (1995h).Trabzon Vilayeti Salnamesi 1877, Trabzon İli ve İlçeleri Eğitim Kültür ve Sosyal Dayanışma Vakfı, Ankara.

Emiroğlu, K. (1995ı).Trabzon Vilayeti Salnamesi 1878, Trabzon İli ve İlçeleri Eğitim Kültür ve Sosyal Dayanışma Vakfı, Ankara.

Emiroğlu, K. (1995i).Trabzon Vilayeti Salnamesi 1879, Trabzon İli ve İlçeleri Eğitim Kültür ve Sosyal Dayanışma Vakfı, Ankara.

Emiroğlu, K. (1995j).Trabzon Vilayeti Salnamesi 1881, Trabzon İli ve İlçeleri Eğitim Kültür ve Sosyal Dayanışma Vakfı, Ankara.

Emiroğlu, K. (1995k).Trabzon Vilayeti Salnamesi 1888, Trabzon İli ve İlçeleri Eğitim Kültür ve Sosyal Dayanışma Vakfı, Ankara.

Emiroğlu, K. (1995).Trabzon Vilayeti Salnamesi 1892, Trabzon İli ve İlçeleri Eğitim Kültür ve Sosyal Dayanışma Vakfı, Ankara.

1967 Trabzon İl Yıllığı

1973 Trabzon İl Yıllığı

2000 Trabzon İl Yıllığı

Tezler

Arslan, Z. (2011). Demokrat Parti Dönemi Trabzon (1950-60), Doktora Tezi, KTU Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Tetkik Eserler

Albayrak, H. (1986).Of ve Çaykara, Cilt: 1, Ankara: Cantekin Matbaası.

Albayrak, H.(2004).1.Dünya Savaşında Doğu Karadeniz Muharebesi ve Of Direnişi,Yesevi Yayıncılık, İstanbul.

Bayoğlu, A. (2000).Of Kazası'nın Siyasi, Kültürel ve Sosyo-Ekonomik Tarihi, Denizli.

Bilgin, M. (2006).Doğu Karadeniz'de Bir Derebeyi Ailesi Sarializâdeler (Sarallar), 1.baskı, Serander Yayınları, Trabzon.

Bostan, H. (2002a).XV-XVI. Asırlarda Trabzon Sancağı'nda Sosyal ve İktisadi Hayat, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara.

Bostan, H. (2002b). "XV., XVI. Ve XVII. Yüzyıllarda Çaykara'da Nüfus ve Nüfus Hareketleri", Çaykara'nın Manevi ve Kültürel Değerler Sempozyumu -1, Trabzon: Çaykara Müftülüğü..

Doğanay, S.(2006).Şehir Coğrafyası Açısından Bir Araştırma Of, Aktif Yayınevi, Erzurum.

Güler, İ. (1998). XVIII. Yüzyılda Trabzon'un Sosyal ve Ekonomik Durumuna Dair Tespitler, Trabzon Tarihi Sempozyumu, 6-8 Kasım 1998, Trabzon Belediyesi Kültür Yayınları, Trabzon.

Karal, E. Z. (1997).Osmanlı İmparatorluğu'nda İlk Nüfus Sayımı 1831, II. Baskı, Devlet İstatistik Enstitüsü Yayınları, Ankara.

Lowry, W.H. (2010). Trabzon Şehrinin İslamlaşması ve Türkleşmesi (1461-1583), Çeviren: Demet ve Heath Lowry, Boğazici Üniversitesi Yayınevi, Gözden Geçirilmiş Yeni Basım, İstanbul.

Sezgin, İ. (2001). XVII. Asırda Of Kazâsının Nüfusu, Trabzon ve Çevresi Uluslar arası Tarih-Dil-Edebiyat Sempozyumu, 1.cilt, Trabzon Valiliği İl Kültür Müdürlüğü Yayınları, Trabzon.

Trabzon Valiliği, (1993).1930-1940 Yılları Vilayet Belgelerine Göre Trabzon, Trabzon Valiliği Yayınları, Trabzon,

Umur, H. (1951),Of Tarihi Vesikalar ve Fermanlar, Güven Basımevi, İstanbul.

Umur, H. (1949).Of ve Of Muharebeleri, Güven Basımevi, İstanbul.

Of Belediyesi İnternet Sitesi

Of.gov.tr

<http://rapory.tuik.gov.tr/07-04-2015-10:35:52-152039832610446998441430003393.html>

<http://rapory.tuik.gov.tr/07-04-2015-11:43:12-14305691912739783922120338648.html>

<http://rapory.tuik.gov.tr/07-04-2015-12:15:50-2632768561608969032730595215.html>

